

דו"ח מצב המעפילים מצפ' אפריקה במחנות קפריסין, סוף קיץ 1947 כותב הדו"ח: רפאל חמל, שליח ארצישראלי¹

שם הארכיון: 14/138/ב
מספר תיק: 14/38

דו"ח על ביקור אצל הצפון אפריקאים
במחנות הנירוס בקפריסין. (10.9 - 20.8)

תאריך: 13.11.47

רפאל חמל

למטה למעלה מחורשיים של דחוי ושהיה הגעתי לקפריסין ב-13 לאוגוסט ש.ז.
המסרה היתה לבטוח להתחיות עם אנשי צפון אפריקה בגירוס בקפריסין ולהקל
עליהם במידת האפשרות את מעצם סם.

ירוע היה שאנשים אלה מעולם לא טעמו טעם מחנות מהו. גם זיקתם הציונית
היא פרימיטיבית במובן זה שלא עברה כור של חנועה וארגון מודרניים יותר
ומשניהם הם אלה של חנועה משיחית לפני כמה מאות שנים.

ולא פלא לכך שמצאחים מרי נפש, חלק גדול מוכן כל יום לחזור למרוקו, חלק
ניכר מביע דאגה בגלוי בהתפרצויות שונות, הנימוקים לכך הנשמעים מפייהם
הם שונים:

א. שהאירופאים מתיחסים אליהם כולוול כאל גזע נחות דרבה.
ב. שמקפחים אותם כמה שנוגע ל"מקורות מרנסה" במחנות כגון עבודה במחסני
המחנה והצבא זו שהנה הובטח להם שישבו רק חודשיים שלושה מקסימום -
ולזה היך מוכנים- אבל ממחר שהן צריכים לשבת למעלה משנה וחלק גם
למעלה משנתיים.

המרידות הזו מתגלית בשני אופנים: בנסיונות לא מוצלחים של בריחה מהאי,
עשרות מקרים של בריחה - וכולם נחטפו ע"י המשטרה המקומית, וגם כאיפס לפנות
לקונסול הצרפתי במקום שיתזרים "הביחה" אם לא ימלאו אחרי הנאי זה או-אחר.

צריך לציין לשבת אח הנ'וינט - אשר הבין לרוחם המיוחדת והקציב גם הקצבות
מיוחדות להשבת הנאיהם החומריים.

במידה שאפשר להטיק מסקנות לגבי העתיד - ומתגלה לצורך בסקיציה שם-
לפני העליה יש אולי להעדיף בעלי משפחות מסומלים בילדים על פני צעירים
וצעירות רוקים ואחוז הנמוך של בחורות מהוה גם הוא פדוכלמה חריפה. כי
כולם מחוסדי שורשים תנועתיים רציניים אלא שבעלי משפחות אלה אשר כבר עשו
צעד מכריע כזה בחייהם הוכח שהם קבלניים יותר ובעלי כושר עמידה יותר גדול
בתנאים אלה. כן גם יש לציין את האחוז הגבוה של בעלי מלאכה ופועלים בין
בני המשפחות. כמובן שאין לקבוע מסמרות אך זוהי המחשבה המסתמנת.

כאשר יצאתי מהמחנות חוץ שלושה שבועות כי לא ראייה שאני יכול למלא את
התפקיד הנ"ל, אפשר ורשאי אני למנות בין הסיבות לכך אחת והעיקריות - והיא
שהגעתי באיתור של למעלה מחודשיים כאשר כבר היו מוגדרים ומחולקים
לתנועותיהם וברובם המכריע במזרחי ובאינודים וקשה היה לי למצוא אחיזה
לפעולה מועילה. ברצוני לסיים ולאמר שראוי היה שתנועות אלה שנפלה בחלקן
האחריות לרובה המכדיע של עליה זו יקרישו קצת יותר מאמצים ומסירות לחינוך
ולחיזוק רוחם של אנשים אלה - וקודם כל עיון שליחת שליח מתאים מהארץ.

רפאל חמל (א.ש. חמל) כותב

שם הארכיון: 14/138/ב
מספר תיק: 13-2-2/38

¹ [הקש כאן](#) לדו"ח נוסף שכתב השליח רפאל חמל על פעילותו בהקשר לעלייה וההעפלה מצרפת ומצפון אפריקה